

KADINLARIN İŞGÜCÜNE KATILMA DAVRANIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER: TÜİK VERİLERİ ÜZERİNE AMPİRİK BİR ARAŞTIRMA

Zahide PEKER¹

Geliş Tarihi: 29/03/2021

Kabul Tarihi: 10/05/2021

ÖZET

Kadın emeği, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri başta olmak üzere çeşitli faktörlerden olumsuz etkilenebilmektedir. Küresel düzeyde bu faktörler her ne kadar genel bir çerçeve ile belirlenebilecek olsa da, her ülkenin sosyo-ekonomik yapısı ilgili belirleyicileri farklılaştırabilmektedir. Sosyo-ekonomik kalkınmadan, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesine kadar pek çok nokta açısından ise kadınların işgücüne katılma davranışının etkenlerinin tespit edilmesi, sorun alanlarına yönelik odaklanılması açısından son derece önemlidir. Bu araştırmanın amacı, TÜİK 2014 Hane Halkı İşgücü İstatistikleri veri seti kapsamında yaş, medeni durum ve eğitim süresi değişkenlerinin kadınların işgücüne katılma davranışını ne şekilde etkilediğine dair bulguları ortaya koymaktır. Lojistik regresyon analizinin sonuçları; yaş, medeni durum ve eğitim süresinin kadınların işgücüne katılma davranışının açıklayıcı değişkeni olduğunu göstermektedir. Ayrıca, kadınların işgücüne katılma davranışı ile yaş ve medeni durum arasında negatif yönlü, eğitim süresi arasında pozitif yönlü bir korelasyon ilişkisi gözlenmiştir. İstatistiksel analizler ile kadınların işgücüne katılma davranışının yaş, medeni durum ve eğitim süresi açısından anlamlı bir şekilde farklılaştığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kadınların İşgücüne Katılımı, Kadın İstihdamı, TÜİK Verileri.

---

¹ Araştırma Görevlisi, Kocaeli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, zahide.peker@kocaeli.edu.tr
ORCID: 0000-0002-0588-2837

Factors Affecting Women's Labor Force Participation: An Empirical Study On TSI Data

ABSTRACT

Women labor can be negatively affected by various factors, especially gender inequalities. Although these factors can be determined with a general framework at the global level, the socio-economic structure of each country can differentiate the relevant determinants. Starting from socio-economic development to achieving gender equality, determining the factors of women's labor force participation behavior is extremely important in terms of focusing on problem areas. The purpose of this study is to present the findings about how the independent variables (age, marital status and education level) affecting women's labor force participation based on a sample from the TSI 2014 Household Labor Force Statistics. The results of the logistic regression analyses showed that age, marital status and education level were the explanatory variables of women's labor force participation. Moreover, it was observed that there was a negative correlation between women's labor force participation, and age and marital status; and a positive correlation between women's labor force participation and education level. The statistical analyses revealed that women's labor force participation differed significantly in terms of age, marital status and education level.

Keywords: Women's Labor Force Participation, Women Employment, TSI Data.

GİRİŞ

Sanayi devrimi öncesinde gündelik hayatın sürdürülmesini konu edinen faaliyetlere erkeklerle birlikte katılım gösteren kadınların, ücretli çalışmaya geçiş ile ev-içi emekten sorumlu olan yegâne kişi olarak addedilmeye başlaması, cinsiyetler arasında hâlihazırda varlığını sürdüren eşitsizlikleri de derinleştirmiştir. Toplumsal cinsiyet rollerinin baskın etkisiyle kamusal alanda evin geçiminden sorumlu olan kişinin erkek; özel alandan veya bir diğer deyişle ev-içindeki emeğin üretiminden ve yeniden üretiminden sorumlu olan kişinin kadın olduğu görüşü toplumsal hayat pratiklerinde kendine sağlam bir yer edinmiştir. Dolayısıyla hane dışında ücretli çalışmanın gerekli olduğu durumlarda evi geçindirme görevi, büyük çoğunlukla ailedeki erkek bireyler tarafından gerçekleştirilmiştir. Evi geçindirme görevinin atfedildiği ailedeki erkek bireylerin istihdama katılamaması (ölüm, engellilik, hastalık, yaş, vb.) veyahut istihdama katıldıkları halde hanenin geçimi için yeterli gelirin elde edilememesi gibi durumlarında kadınların istihdama katılması “mecburi” olarak gerçekleşmiştir.

Geçmişten günümüze atölyelerden fabrikalara, sonrasında ise çeşitli sektörlere doğru genişleyen kadının çalışma hayatına katılımı erkeklere kıyasla daha yavaş bir seyir izlemiştir. Kadınlar açısından özellikle II. Dünya Savaşı döneminde kitlesel üretime ilk geçiş yıllarından daha yoğun olarak artan istihdama katılım, 1980’lerden sonra daha hızlı bir artış göstermiştir. Ücretli çalışmanın tarih sahnesinde yer aldığı ilk dönemden beri erkeklere kıyasla düşük seyreden kadınların işgücüne katılımı; ülkenin kalkınması, ekonomik büyümesi ve toplumsal yaşantısı üzerinde çeşitli etkilere sahiptir. Dünyanın yarısını oluşturan bir grubun gelişime dâhil olmaması ve dolayısıyla da gelişmenin maddi ve manevi sonuçlarından yeterli düzeyde yararlanamaması, hem ulusal hem de uluslararası pek çok olumsuz etki doğurmaktadır.

Bu çalışmaya ışık tutan önceki çalışmalardan yola çıkılarak kadınların işgücüne katılma kararı üzerinde bir veya birden çok sebebin etkili olduğu bilinmekle birlikte, her birinin altında yatan temel sorunun toplumsal cinsiyet eşitsizliği olduğu görülmektedir. Buna göre kadınların işgücüne katılma davranışı üzerinde etkisi bulunan temel faktörler; eğitim düzeyi, yaş, medeni durum, çocuk sahibi olma düşüncesi, çocuk sayısı, bakım

hizmetlerine erişilememesi (kamusal veya geleneksel bakım hizmetlerinin yetersizliği veya yokluğu ve bakım hizmetlerinin piyasadan temin edilememesi), hanenin gelir miktarı, hane halkı büyüklüğü, kadının karar mekanizmalarına dahil olabilme durumu, dini ve kültürel normlar ve ülkenin makroekonomik kalkınma düzeyi şeklinde sıralanabilmektedir.

Bu çalışmanın amacı, TÜİK'in Hane Halkı İşgücü Anketlerinden yola çıkarak Türkiye'deki kadınların işgücüne katılma kararlarının belirleyicilerini tespit edebilmektir. Bu amaç doğrultusunda yararlanılan 2014 Hane Halkı İşgücü İstatistikleri veri seti üzerinden öncelikle bağımsız değişkenler (yaş, medeni durum ve eğitim süresi) ile bağımlı değişken olan kadınların işgücüne katılma davranışı arasındaki farklılık ANOVA analizi ile tespit edilmiştir. Sonrasında Pearson korelasyon analizi ile bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkinin yönü ve şiddeti belirlenmiştir. Son olarak ise, binary lojistik regresyon analizi kullanılarak bağımlı değişken üzerinde bağımsız değişkenlerin belirleyici etkisi gözlenmiştir.

1. KADINLARIN İŞGÜCÜNE KATILIMI

Bir ülkedeki sosyo-ekonomik gelişmeler ve sürdürülebilir kalkınma, öncelikle üretime ve dolayısıyla da o ülkede üretime katılan insanlara bağlıdır. Dünya nüfusunun yaklaşık yarısını oluşturan bir cinsiyetin ise bu gelişme ve kalkınmanın dışında bırakılması hem mikro ölçekte ilgili ülke için; hem de makro ölçekte tüm dünya için olumsuz bir şekilde sonuçlanmaktadır (Yazıcı, 2018: 453). Dolayısıyla, tüm dünyada sürdürülebilir bir kalkınmanın sağlanabilmesi, herhangi bir ayırım olmaksızın tüm insanların katılımı ile gerçekleştirilebilir bir durumdur.

Yüzyıllar boyu kadınlar, toplumsal cinsiyet rollerinin etkisiyle ekonomik, sosyal, politik, vb. çeşitli alanlarda eşitsizliklerle ve sınırlandırmalarla karşılaşmışlardır. Toplum tarafından cinsiyetlere atfedilen roller kapsamında erkekler, evi geçindirme; kadınlar ise, ev-içi bakım sorumluluklarından sorumlu tutulmuştur (Bora, 2012: 180). Toplumsal cinsiyet rolleri olarak adlandırılan bu olgu, kadınların hem çalışma hayatına katılım oranlarında, hem de yapılan mesleklerin niteliğinde etkili olmaktadır (Özer, 2018: 327). Sanayi devriminin yarattığı dönüm noktası ile ücretli işçi statüsünde istihdam piyasasına katılmaya başlayan kadınlar için, yoğun

kitlesel üretimin görüldüğü II. Dünya Savaşı dönemi ve küreselleşme süreci de kilometre taşı niteliği kazanmıştır (Özer ve Biçerli, 2003: 58).

Yıllar içerisinde başlarda yavaş seyreden kadın istihdam oranlarındaki artış kademeli olarak devam etmiştir. Zamanla kadınların ekonomik, siyasi ve toplumsal alanlara katılımı ile ilgili hâkim olan yargılar gelişme gösterse de, günümüzde dünya üzerinde toplumsal cinsiyet eşitliğine tam olarak ulaşmış tek bir ülke dahi bulunmamaktadır (WEF, 2019: 9). 2021 yılında dahi kadınların siyasal, sosyal ve ekonomik hayata katılmalarının önünde büyük engeller bulunmaktadır. Türkiye'nin de içinde bulunduğu dünyadaki pek çok ülkede kadınların, istihdama katılma kararı almaları, seçecekleri işlerin niteliği ve emeklerinin sonucu olarak elde ettikleri geliri tasarruf etmeleri gibi çeşitli noktalar üzerinde tam bağımsızlık sahibi olmayışları cinsiyetler-arası dengesizlikleri daha da belirgin kılmaktadır. Bu anlamda kadın-erkek cinsiyet eşitsizliğinin en etkin olarak görüldüğü alanlardan biri de işgücüne katılımıdır. İşgücü, referans dönemi içinde ekonomik mal ve hizmetlerin üretimi amacıyla emek arzında bulunan çalışma çağındaki nüfusu açıklamaktadır. Bu anlamda işgücü terimi, bir ülkede istihdam edilenler ile işsizlerin oluşturduğu tüm nüfusu kapsamaktadır. İşgücüne katılma oranı ise, işgücünün kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfus içindeki oranını ifade etmektedir (TÜİK, 2019).

Ücretli çalışmanın insan hayatında yer almaya başladığı ilk yıllardan günümüze kadar kadınların işgücüne katılımı, erkeklere kıyasla daha düşük düzeyde seyretmiştir. ILO'nun (2020: 18-20) 2020 Dünya İstihdam Raporu'na göre, tüm dünyada çalışma çağındaki nüfusun %57'si işgücüne katılım gösterirken; erkeklerde bu oran %74, kadınlarda ise %47 olarak tespit edilmiştir. OECD'nin ortalama istihdama katılım oranı %72,8'dir. OECD ülkeleri içinde ise %80,6 olan erkek işgücüne katılma oranının karşısında kadınlar, %65,1 oranında işgücüne katılmaktadırlar.

OECD ülkeleri arasında %38,7'lik bir kadın işgücüne katılım oranı ile en son sırada yer alan Türkiye ise, dünya eğilimleri ile benzerlik göstermekten oldukça uzak bir noktada yer almaktadır (OECD, 2020: 345-347). Ancak ülkemizde kadınların işgücüne katılma oranının her ne kadar zaman içerisinde artış gösterse de, erkeklere kıyasla daha düşük düzeyde olmasının dünya trendleri ile bir paralellik gösterdiğini söylemek de mümkündür. TÜİK Ağustos 2020 verilerine göre, toplam çağ içi nüfusun

işgücüne katılma oranı %50,6 olarak tespit edilmiştir. Türkiye’de erkeklerin işgücüne katılma oranı %69,6 iken, kadınlarda bu oran %32’dir (TÜİK, 2020).

Kadınların işgücüne katılma, işgücünde kalmaya devam etme ve işgücünden ayrılma kararları üzerinde etkili olan çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bu faktörlerin çeşitliliği toplumlararası farklılık göstermekle birlikte pek çok ortak yön de bulunmaktadır. Kadınların işgücüne katılma kararlarının belirleyicileri olarak; yaş, medeni durum, eğitim ve vasıf düzeyi, kadının çalışmasına yönelik toplumun bakışı, yeterli, ulaşılabilir ve kamusal bakım hizmetlerinin yokluğu(veya son derece az olması), çalışma hayatında karşılaşılan ayrımcı tutum ve davranışlar, reel ücretlerin düzeyi, enflasyon, ülkenin kalkınmışlık düzeyi, sosyal refah politikaları, piyasa gereklerine adaptasyon düzeyi, enformel sektörün varlığı, çalışma koşullarının niteliği gibi sıralanabilmektedir (Özer&Biçerli, 2003; Toksöz, 2013; Palaz, 2015; Özer, 2018; Özbay, 2019).

Türkiye’de kadının istihdama katılımına ilişkin toplumun, yakın çevrenin, ailenin ve kadının kendi görüşlerinin de geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin ve sorumluluklarının devam etmesine yol açtıkları görülmektedir. (Özer, 2018: 311; Toksöz, 2013: 292). Bunun yanında ülkemizde kadın istihdamının karakteristiğini büyük oranda kırdan ücretsiz aile işçiliği ve kentte ise kayıt-dışı istihdam biçimlerinin oluşturduğunu söylemek mümkündür. Türkiye’de kadınlar arasında fazlasıyla yaygın olan ücretsiz aile işçiliği statüsünde istihdam edilmek için eğitim düzeyi anlamlı bir belirleyici olmazken; kentte çalışma hayatına katılan kadınlar için tam tersi bir etki yaratmaktadır. Özellikle kentli kadınlar elde ettikleri gelirin bakım hizmetlerini kolayca karşılayabildiği noktada istihdamda kalmakta; gelirim bakım hizmetlerini(çocuk, yaşlı, engelli) karşılayamaması veya piyasa ücretlerine neredeyse denk düşmesi durumunda istihdama katılmayarak (veyahut ayrılarak) bakım hizmetlerini kendileri üstlenmektedirler. (Özer&Biçerli, 2004; Özer, 2018). Ailede, toplumda ve devlette egemen olan ataerkil yapılar, başka bir ifade ile sosyo-kültürel faktörler, zihniyetler ve pratikler kadınların eğitim ve istihdama erişimini sınırlandırarak kadın işgücü arzının da düşük düzeyde seyretmesinde etkili olabilmektedir (Toksöz, 2013: 286).

2. LİTERATÜR TARAMASI

Yazıcı'nın (2018) araştırmasında, Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 1988-2016 yılları arasında yayınladığı verilerden yola çıkarak evlenme sayısı, boşanma sayısı, eğitim seviyesi, kadın işgücü sayısı ve ülkedeki genel işsizlik oranının kadınların işgücü katılma oranı ve istihdam oranına etkisi incelenmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre, yaş, medeni durum ve ülkedeki genel işsizlik oranı bağımlı değişkenlerin açıklayıcı değişkenleridir.

Rami'nin (2018) çalışması, Hindistan'da 1990 ile 2016 yılları arasında 15 yaş ve üzeri kadınların işgücüne katılım oranlarını etkileyen faktörleri incelemektedir. İşgücüne katılma oranının açıklayıcı değişkenleri olarak yaş, kişi başına düşen gelir, eğitime katılım ve okuryazarlık oranı seçilmiştir. Regresyon analizinin sonucuna göre, tüm bağımsız değişkenler (kişi başına düşen gelir, eğitime katılım ve okuryazarlık oranı) kadınların işgücüne katılma davranışını %87,9 oranında açıklayabilmektedir. Öte yandan ilgili araştırmaya göre, bağımsız değişkenler ile kadınların işgücüne katılımı arasında negatif yönlü güçlü bir korelasyon ilişkisi tespit edilmiştir.

Hosney'nin (2016) araştırması ise, Mısır ve Almanya'daki kadınların işgücüne katılmalarını etkileyen temel faktörleri belirlemeyi amaçlamaktadır. Bulgular, kadınların işgücüne katılımını öğrenim düzeyi ve yaş gibi bazı faktörlerin olumlu; medeni durum, kentsel alanlarda yaşama ve çocuk sayısı gibi bazı faktörlerin ise, olumsuz bir şekilde etkilediği sonucunu göstermiştir. Bu sonuçlara ek olarak, ülkelerin refah seviyesinin de kadınların işgücüne katılımını farklı bir şekilde etkilediği tespit edilmiştir.

Palaz'ın (2015) Bandırma ilinde 385 katılımcı ile gerçekleştirilen çalışmasında kadınların işgücü piyasasına dâhil olmalarını engelleyen nedenler irdelenmiştir. Çalışmada Pearson Ki-Kare testinin yanı sıra frekans ve yüzde dağılımlarından yararlanılmıştır. Kadınların istihdama katılma kararları üzerinde yaş, medeni durum, evlenme yaşı, eğitim düzeyi, bağımlı çocuk yaşı, gelir düzeyi, ailedeki çalışan birey sayısı, daha önce istihdam katılıp-katılmama durumu ve sosyal ve kültürel normlar gibi etmenlerin etkinliği incelenmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre kadınların işgücü piyasasına katılmamalarının nedenleri arasında kendi tercihlerinin bu yönde olmasının yanında; ev ve bakım sorumlulukları, eşlerinin izin vermemesi,

düşük eğitim ve deneyim düzeyine sahip olmaları ve kötü çalışma koşulları gibi bulgular tespit edilmiştir.

Akor ve Babalola'nın (2013) araştırması, kadınların işgücüne katılım oranlarının son yıllarda gelişmiş ülkelerde önemli ölçüde artış göstermesinin aksine, gelişmekte olan birçok ülkede ve özellikle Nijerya'da neden bir düşüş eğilimi gösterdiğini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Çalışma, 18-60 yaş arasındaki evli kadınların işgücüne katılma kararlarını Nijerya, Adamawa Eyaleti'nde ampirik olarak incelemektedir. Yapılan 120 gözlemde eğitimin, evli kadınların işgücüne katılımını olumlu yönde etkilediği; diğer taraftan eşin istihdamının ve hane halkı büyüklüğünün işgücüne katılma kararı üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada ayrıca, evli kadınların büyük çoğunluğunun kayıt dışı sektörde küçük işlerde çalıştığı ve düşük seviye birincil ve ikincil sertifika eğitimi aldıkları, hatta bazı durumlarda bu eğitimlerin hiçbirine sahip olmadıkları görülmektedir.

Yamak, Abdioğlu & Mert'in (2012) çalışması 2008 yılı Hanehalkı Bütçe Anketi'nden yararlanılarak kırsal ve kentsel alanlarda yaşayan kadın ve erkeklerin istihdama katılımları üzerinde etkisi olan belirleyicileri tespit etmişlerdir. Lojistik regresyon ile elde edilen sonuçlar, bireylerin işgücüne katılım kararları üzerinde etkili olan bağımsız değişkenlerin eğitim seviyesi, yaş, medeni durum, yıllık gelir ve hanehalkının büyüklüğü olduğunu göstermektedir. Hane halkının yıllık kullanılabilir geliri haricinde tüm değişkenler ile bireylerin işgücüne katılımı arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kızılgöl'ün (2012) çalışmasının amacı, 2002-2008 yılları arasında Türkiye'de, kadınların işgücüne katılımını etkileyen faktörleri incelemektir. Bu amaçla, ilgili dönem kapsamında kentsel ve kırsal alanlarda yaşayan evli ve bekâr kadınlar örneklem grubu olarak seçilmiştir. Analiz sonuçlarına göre; evli ve bekâr kadınların çalışma kararları üzerinde yaş, eğitim düzeyi, hane halkı geliri ve oturlan konutun mülkiyeti en önemli faktörlerdir. Ayrıca, çocuk sayısı kentsel alanlarda kadınların işgücüne katılımını azaltırken, kırsal alanlarda işgücüne katılımı arttırmaktadır.

Doğan, Korkusuz & Çelik'in (2011) araştırması Diyarbakır ilinde özel sektörde sağlık, eğitim, finans, ticaret, sanayi ve kültür-sanat alanlarında çalışan 361 kadın ile gerçekleştirilen görüşmeleri içermektedir. Pearson Ki-

Kare ve Kolmogorov–Simirnov testlerinin yanısıra Spearman Rank Korelasyon yöntemi ile analiz edilen çalışmanın sonuçlarına göre yaş, medeni durum, eğitim seviyesi, çocuk sayısı, ücret düzeyi gibi etmenler istihdam üzerinde belirleyici olmaktadır. Ayrıca çalışmada sorulan sorular kapsamında istihdam koşullarının, toplumsal ve kültürel normların da kadınların istihdama katılımı üzerinde etkisi olduğunu sonucuna ulaşılmıştır.

Özer & Biçerli'nin (2003) çalışmasında Türkiye'de kentsel ve kırsal alanlarda yaşayan kadınların, 1988-2001 yılları arasında işgücüne katılma oranlarına etki eden değişkenler panel veri analizi ile incelenmiştir. Çalışmada kullanılan değişkenler, DİE'nin Hane Halkı İşgücü Anketleri'nden elde edilen veriler ile hesaplanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgulara göre kadınların işgücüne katılımı üzerinde makroekonomik değişkenlerin anlamlı bulunmamasına karşın; istihdam edilen kadın işgücü içinde ücretsiz aile işçilerinin oranı, kadın işgücü içinde ev kadınlarının oranı ve 12 yaş üzerindeki nüfusun içinde emeklilerin oranı gibi mikro değişkenler anlamlı olarak tespit edilmiştir. Bir diğer ifade ile Özer ve Biçerli'nin elde ettiği sonuç, Türkiye'de kadınların istihdama katılma kararı üzerinde mikro değişkenlerin doğrudan, makro değişkenlerin ise dolaylı olarak etkili olduğunu göstermektedir.

Mon'un (2000) araştırması, kentsel alanlarda kadınların işgücüne katılımının ana belirleyicilerini tespit etmeyi ve bu belirleyiciler ile kadınların işgücüne katılımları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Buna göre Mon'un örneklem grubu 262 kadından oluşmaktadır. Araştırmanın sonuçları, Burma kentinde yaşayan kadınların eşlerinin gelirinin ve medeni durumlarının, kadınların işgücüne katılımını etkileyen önemli faktörler olduğunu gösterirken; eğitim durumunun kadınların işgücüne katılımını önemli ölçüde etkilemediğini ortaya çıkarmıştır.

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

3.1. Veri Seti

Veri seti, TÜİK 2014 Hane Halkı İşgücü İstatistikleri ham verilerinden uygun örneklem grubu çekilerek oluşturulmuştur. Bu kapsamda öncelikle Hane Halkı İşgücü İstatistiği anketine katılan 393,822 denek arasından kadın bireyler ayrııştırılmıştır. İkinci aşamada bu gruptan kamu

sektörü çalışanları elimine edilmiştir. Son aşamada ise, geriye kalan deneklerden istihdama dâhil olanlar, işsizler ve istihdama dâhil olmayanlar örneklem grubu olarak seçilmiştir.

3.2. Örneklem

Nihai örneklem büyüklüğü 23,367 kadından oluşmaktadır. Deneklerin %63,5'inin eşi vefat etmiştir. Grubun ortalama yaşı, 59,36'dır (18 ile 104 arasında değişen yaşlarda). Örneklem %46'sı herhangi bir eğitimi olmayan kişilerden oluşmaktadır.

3.3. Değişkenler

Araştırmanın bağımlı değişkeni, kadınların işgücüne katılma davranışdır. Bağımsız değişkenler ise, yaş, medeni durum ve eğitim düzeyinden oluşmaktadır.

3.4. Araştırma Soruları

Araştırma üç temel soruyu yanıtlamayı hedeflemektedir: (1) Bağımlı değişken alt örneklem grupları arasında istatistikî olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır mıdır? (2) Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki korelasyon ilişkisinin yönü ve gücü nedir? (3) Bağımsız değişkenler kadınların işgücüne katılma davranışını ne ölçüde açıklamaktadır?

3.5. Normallik Testi

Uygun analiz yöntemini belirlemek amacıyla normallik testi (Kolmogorov-Smirnov) gerçekleştirilmiştir. Bağımlı değişkeninin çarpıklık (1,334) ve basıklık (-,220) değerleri -1,5 ve +1,5 güven sınırları içinde olduğundan verilerin normal dağıldığı sonucuna varılmıştır. Araştırmada istatistik literatürünün önerisine uygun olarak parametrik olan (ANOVA ve Pearson) analiz yöntemleri kullanılmıştır.

3.6. Veri Analizi

Betimleyici istatistikler, kadınların işgücüne katılma kararı verilerinin ortalama ve standart değerlerini analiz etmede kullanılmıştır. ANOVA ile alt örneklem grupları arasındaki farklılıklar analiz edilmiştir. Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasındaki ilişkinin gücü ve yönü Pearson korelasyon analizi ile ölçülmüştür. Nihayet, kadınların işgücüne katılma

kararını etkileyen faktörleri tanımlamada lojistik regresyon analizi kullanılmıştır.

4. SONUÇLAR

4.1.Deskriptif İstatistikler

Tablo 1’de bağımsız değişkenlere (yaş grubu, medeni durum ve eğitim düzeyi) ilişkin deskriptif veriler gösterilmektedir. ANOVA analizi sonucunda; bağımsız değişkenlerin (yaş, medeni durum ve eğitim süresi) kadınların işgücüne katılımını istatistiki olarak anlamlı bir şekilde farklılaştırdığı gözlemlenmiştir.

Yaş değişkenine göre, en yüksek işgücüne katılma oranı %64 ile 25-34 yaş grubunda görülmektedir. Bu yaş grubu, çoğunlukla insanların hayattaki sorumluluklarının başladığı bir yetişkinliğe geçiş evresi olması (okuldan mezun olma, iş arama, iş bulma vb.) dolayısıyla daha yüksek bir oranda işgücüne katılma oranının gözlenmesi beklenebilecek bir durumdur. En düşük işgücüne katılma oranı ise %7 ile 55 yaş ve üstü kadınların grubunda görülmektedir. Ayrıca işgücüne katılan kadınların yaş ortalaması 44’tür. Tespit edilen sonuçlara göre, yaş arttıkça kadınların daha düşük bir oranda işgücüne katılma davranışı sergiledikleri anlaşılmaktadır.

Medeni durum bakımından ise, evli olma kadınların işgücüne katılma oranı açısından bir farklılık yaratmaktadır. Buna göre bekâr kadınların işgücüne katılma oranı %52 iken, evli kadınlarda bu oran %33’e gerilemekte ve boşanmış kadınlarda ise, yeniden artarak %47’ye çıkmaktadır. İlgili sonuç, medeni durum ile işgücüne katılım arasında anlamlı bir ilişki tespit eden Palaz’ın (2015: 445) çalışması ile de benzerlik göstermektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve sosyo-kültürel yapının evli kadınların ev-içi bakım sorumluluklarını daha fazla arttırması sebebiyle kadınların, işgücüne ya hiç katılamamaları ya da istihdam piyasasından çekilmeleri, bu sonuçları doğrular niteliktedir.

Tablo 1. Deskriptif İstatistikler

Deskriptif İstatistikler				
Değişkenler		İşgücüne Katılma Davranışı		
		İşgücüne Katılanlar	İşgücüne Katılmayanlar	P
Yaş Grubu	15-24	.40	.60	,000
	25-34	.64	.36	
	35-44	.54	.46	
	45-54	.36	.64	
	55+	.7	.93	
Yaş	Ortalama	44	63	,000
Medeni Durum	Bekâr	.52	.42	,000
	Evlî	.33	.67	
	Boşanmış	.47	.53	
	Eşi Ölmüş	.10	.90	
Eğitim Düzeyi	Bir Eğitimi Olmayan	.10	.90	,000
	İlkokul Mezunu	.21	.79	
	Ortaokul Mezunu	.33	.67	
	Lise Mezunu	.37	.63	
	Lisans Mezunu	.72	.28	
	Lisansüstü Mezunu	.89	.11	
Ortalama Eğitim Süresi	Yıl	8	3	,000

*p < .05 **p < .001

Kaynak: TÜİK 2014 Hane Halkı İşgücü İstatistikleri Ham Verileri

Bireylerin eğitim düzeyi, işgücüne katılma oranını farklılaştıran diğer bir değişkendir. Deneklerin eğitim düzeyinin artmasının, işgücüne katılma oranı üzerinde olumlu bir etkisi olduğu gözlenmiştir. Buna göre lisansüstü mezunu kadınlar, %89'luk bir oran ile işgücüne katılımı en yüksek olan gruba oluşturmaktadır. Bunun tam tersi bir sonuca sahip olan bir eğitimi olmayan kadınlar ise, %10 oranı ile işgücüne katılımı en düşük olan gruba ifade etmektedir. Bu sonuç, kadınların işgücüne katılımının eğitim düzeyine

göre farklılaştığını bulan Yazıcı'nın (2018: 458) araştırması ile paralel bulgulara sahiptir. Öte yandan bu bulgu, kadınların işgücüne katılımının yaş ve eğitim durumuna göre anlamlı şekilde farklılaştığını tespit eden Kızılgöl'ün (2012: 94) ve Palaz'ın (2015: 445) çalışmaları ile de örtüşmektedir. Tablo 1'e bakıldığında eğitim düzeyindeki artış ile işgücüne katılma oranında bir paralellik bulunmaktadır. Bir eğitimi olmayan, ilkokul, ortaokul ve lise mezunu kadınların, istihdam piyasasına dâhil olduktan sonra yüksek olasılıkla daha düşük ücret seviyesine sahip olmaları, işgücüne katılma oranlarının diğer eğitim gruplarına kıyasla daha düşük seyretmesinin öne çıkan nedenlerinden biridir. Diğer yandan, eğitimin vasıf düzeyi üzerinde olumlu bir etkiye sahip olması ve dolayısıyla da ekonomik bir avantaj sağlaması, kadınların işgücüne katılımı açısından gözlenen sonuçları tutarlı kılmaktadır (Kızılgöl, 2012: 96).

4.2. Korelasyon Analizi

Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasındaki ilişkilerin yönü ve şiddetini tespit etmek amacıyla Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. Tablo 2'deki korelasyon matrisine göre, "kadınların işgücüne katılma davranışı" bağımlı değişkeni tüm bağımsız değişkenlerle (yaş, medeni durum ve eğitim süresi) istatistiki açıdan anlamlı şekilde ilişkilidir.

Tablo 2. Değişkenlerin Korelasyon Analizi

Değişkenlerin Korelasyon Analizi				
Değişkenler	1	2	3	4
1. İşgücüne Katılma Dav.	-			
2. Yaş	-,481**	-		
3. Medeni Durum	-,363**	,630**	-	
4. Eğitim Süresi	,412**	-,554**	-,513**	-

*Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).
**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Kaynak: TÜİK 2014 Hane Halkı İşgücü İstatistikleri Ham Verileri

Örneğin; işgücüne katılma davranışı ile yaş arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur ($r = -,481$). Bu ilişki, genç yaştaki kadınların, daha yüksek oranda işgücüne katılma eğiliminde olduğunu

göstermektedir. Bir diğer ifade ile yaşın arttıkça işgücüne katılma oranının düştüğü anlaşılmaktadır. Bu bulgu, yaş ile işgücüne katılım arasında korelasyon ilişkisi olduğunu gözlemleyen Mon (2000: 7) ve Rami'nin (2018: 907) araştırmalarıyla örtüşmektedir.

Benzer şekilde medeni durum ile bağımlı değişken arasında, anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r = -,363$). Bu sonuca göre, bekâr kadınların daha yüksek oranda işgücüne katılma davranışı sergilediği gözlenmiştir. Ancak bu bulgu, medeni durum ile işgücüne katılım arasında istatistiki açıdan pozitif yönlü bir ilişki olduğunu tespit eden Mon'un (2000: 7) çalışması ile çelişmektedir.

Eğitim süresi ile kadınların işgücüne katılma kararı arasında ise, anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki saptanmıştır ($r = ,412$). Bu ilişki ile düşük eğitimli kadınların, lisans ve lisansüstü eğitim almış kadınlara göre daha düşük oranla işgücüne katıldıkları anlaşılmaktadır. Araştırmadaki eğitim süresi bulgusu, Mon'un (2000: 7) sonucu ile örtüşmektedir. Buna karşılık sonuçlar, Yazıcı'nın (2018: 461) ve Rami'nin (2018: 907) araştırma bulgularıyla örtüşmemektedir. Yazıcı (2018: 461) çalışmasında, eğitim düzeyinin kadınların işgücüne katılma davranışı ile ilişkili olmadığını ortaya koymuştur. Rami ise, (2018: 908) eğitim düzeyi ve kadınların işgücüne katılımının istatistiki açıdan anlamlı ve negatif yönlü bir ilişkiye sahip olduğunu tespit etmiştir.

4.3. Kadınların İşgücüne Katılma Davranışı Etkileyen Faktörler

Kadınların işgücüne katılma davranışının açıklayıcı değişkenlerini analiz etmek amacıyla binary lojistik regresyon analizi yöntemi kullanılmıştır. Bağımsız değişkenler, modele tek aşamada dâhil edilmiştir. Tablo 3'te binary lojistik regresyon modelinin sonuçları görülmektedir.

Modele dâhil edilen değişkenler yaş, medeni durum ve eğitim süresidir. Modelin açıklanabilen değişkenliği %38,5 (Nagelkerke R^2) ve doğru sınıflandırma oranı %84,1'dir. Dolayısıyla bağımsız değişkenler, kadınların işgücüne katılma davranışını %38,5 oranında açıklayabilmektedir.

Tablo 3. Binary Lojistik Regresyon Analizi

Binary Lojistik Regresyon Analizi						
Değişkenler	Bağımlı Değişken: Kadınların İşgücüne Katılma Davranışı					
	B	S.E.	Wald	Serbestlik Derecesi	Sig. (P)	Olasılık Oranı
(1) Yaş (Ref.: 55+ yaş grubu)			1725,833	4	,000	
15-24	0,753	,117	41,266	1	,000	2,123
25-34	2,224	,074	906,631	16	,000	9,243
35-44	2,159	,058	1386,148	1	,000	8,659
45-54	1,523	,052	871,814	1	,000	4,587
(2) Medeni Durum (Ref.: Eşi Ölmüş)			301,953	3	,000	
Bekâr	,893	,077	134,388	1	,000	2,442
Evli	,007	,057	,014	1	,905	1,007
Boşanmış	,701	,054	169,396	1	,000	2,028
(3) Eğitim Süresi (yıl)						
Sabit	-1,263	,042	890,270	1	,000	,283
Model Sig.	,000					
-2 Log Likelihood	17.991,9					
Chi-square	6781,8					
Doğru Sınıflandırma Oranı	%84,1					
Nagelkerke R ²	%38,5					

Kaynak: TÜİK 2014 Hane Halkı İşgücü İstatistikleri Ham Verileri

Yaş, kadınların işgücüne katılma davranışını açıklayan en önemli değişkendir. Bu sonuç, yaşın kadınların işgücüne katılımının açıklayıcı değişkeni olduğu sonucuna ulaşan Kızılgöl (2012: 96-100), Yamak, Abdioğlu & Mert'in (2012: 52), Hosney (2016: 62-63) ve Rami'nin (2018: 908-909) araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Buna karşılık, yaşın kadınların işgücüne katılma davranışının açıklayıcı değişkeni olmadığını kaydeden Mon (2000: 7) ve Akor ve Babalola'nın (2013: 4-5) araştırmasıyla örtüşmemektedir. Araştırmadaki bulgular, 55 ve üstü yaş grubundaki

kadınların, diğer yaş kategorilerine kıyasla istihdama katılmaya daha az eğilimli olduğunu göstermektedir. Nitekim 55 ve üstü yaş grubuna kıyasla 25-34 yaş grubundaki kadınlar, 9,2 kat daha yüksek işgücüne katılma olasılığına sahiptir. 35-44 yaş grubunda yer alanlar, referans yaş grubuna göre 8,6 kat; 45-54 yaş aralığında yer alan kadınlar ise, 4,5 kat daha yüksek işgücüne katılma olasılığına sahiptirler. Bu sonuç, 25-44 yaş grubundaki bireylerin daha fazla işgücüne katıldıklarını göstermektedir. 25-34 yaş aralığından sonra istihdama katılımında gözlenen bir düşüş, eğilim evlilik ve çocuk sahibi olma gibi nedenlerle açıklanabilmesinin ötesinde Türkiye’de hâkim olan geleneksel aile normlarının ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin etkinliğini göstermektedir. Zira aynı şekilde bu durumun etkilerine aşağıda açıklanan medeni durum değişkeninde de rastlanabilmektedir.

Öte yandan hem medeni durum, hem de eğitim süresi kadınların işgücüne katılma olasılığını açıklayan değişkenlerdir. Buna göre, bekâr kadınların, işgücüne katılma olasılığı eşi ölmüş kadınlarla karşılaştırıldığında 2,4 kat daha yüksektir. Benzer bir şekilde boşanmış kadınlar, eşi ölmüş kadınlar ile karşılaştırıldığında ise, işgücüne katılma olasılıklarının 2 kat daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca eğitim süresi arttıkça kadınların işgücüne katılma olasılığı da 1,1 kat artmaktadır. Dolayısıyla üniversite mezunu olan kadınların, bir eğitimi olmayan kadınlara kıyasla işgücüne katılma ihtimali yaklaşık olarak 4 kat daha fazla artmaktadır. Eğitim düzeyinin istihdam edilebilirlik, daha iyi koşullarda bir iş bulabilme ve deneyim düzeyi üzerinde olumlu bir etkisinin olduğu göz önünde bulundurulduğunda, elde edilen sonuçlar tutarlıdır. Sonuçlar ayrıca araştırmalarında medeni durumun işgücüne katılma davranışının yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşan Mon (2000: 15), Yamak, Abdioğlu & Mert’in (2012: 52), Hosney (2016: 62-63) ve Yazıcı’nın (2018) araştırmaları ile paralel bulgulara sahiptir. Benzer şekilde araştırma bulguları, eğitimin kadınların işgücüne katılma davranışının açıklayıcı bir değişkeni olduğu sonucuna ulaşan Mon (2000: 15), Kızılgöl (2012: 100), Yamak, Abdioğlu & Mert’in (2012: 52), Hosney (2016: 62-63), Akor ve Babalola (2013: 4) ve Rami’nin (2018: 908-909) sonuçlarıyla da örtüşmektedir.

GENEL DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Bir ülkenin yalnızca ekonomik değil, toplumsal olarak da kalkınmasının en önemli koşullarının başında gelen istihdama (katılımda); hem dünyanın, hem

de ülkemizin nüfusunun neredeyse yarısını oluşturan bir cinsiyetin yeterli düzeyde katılım gösterememesi var olan eşitsizlikler döngüsünü devam ettirmektedir. İster ücretli, ister ücretsiz olsun üretimin her alanında zamanın başlangıcından beri yer alan kadınların, istihdama katılımları noktasında erkeklerinkine kıyasla daha farklı özellikler göstermesi bu konunun araştırılmasını gerekli kılmıştır. Kadınların işgücüne katılma davranışı üzerinde etkili olan faktörlerin belirlenmesi, olumsuz sonuç doğuran sorun alanları üzerinde çalışmak ve çözüm üretmek açısından da son derece önemlidir.

Literatürde kadınların işgücüne katılma davranışı ile ilgili mikro ve makro etkenleri inceleyen birçok araştırma mevcuttur. İlgili yazında kadınların işgücüne katılma davranışının en önemli belirleyicileri arasında eğitim ve vasıf düzeyi, yaş, medeni durum, kadın istihdamına yönelik kamu politikaları, gibi maddelerin yer aldığı bilinmektedir. Bu çalışmanın amacı, TÜİK 2014 Hane Halkı İşgücü İstatistikleri örneklemini kapsamında kadınların işgücüne katılma davranışının açıklayıcı değişkenlerini analiz etmektir. İlgili amaçla, çalışmanın niteliğine uygun örneklemin oluşturulması için veriler çeşitli kriterlere göre elimine edilerek 23,367 kişilik örneklem grubu oluşturulmuştur. Makalede istatistiksel analizler ile kadınların işgücüne katılma davranışını anlamlı şekilde farklılaştıran bağımsız değişkenler saptanmıştır. Ayrıca kadınların işgücüne katılma davranışı ile bağımsız değişkenler arasındaki korelasyon ilişkisinin yönü ve şiddeti tespit edilmiştir. Son olarak; binary lojistik regresyon analizi ile kadınların işgücüne katılma davranışı üzerinde bağımsız değişkenlerin belirleyici etkisi sorgulanmıştır. Analizler sonucunda elde edilen araştırmanın temel bulgularını özetlemek mümkündür.

İlk olarak, lojistik binary regresyon analizi bulgularına göre yaş, medeni durum ve eğitim süresi değişkenleri kadınların işgücüne katılma davranışının açıklayıcı değişkenleridir. İkinci olarak, korelasyon analizinin sonuçları kadınların işgücüne katılma davranışının, yaş ve medeni durum ile istatistiki açıdan anlamlı ve negatif yönlü ilişkisi olduğunu göstermektedir. Korelasyon analizinin diğer bir sonucuna göre ise, eğitim düzeyi ile kadınların işgücüne katılımı, istatistiki açıdan anlamlı ve pozitif yönlü bir korelasyon ilişkisine sahiptir. Öte yandan ANOVA analizleri ile kadınların

işgücüne katılma davranışının yaş, medeni durum ve eğitim düzeyine göre istatistikî olarak anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir.

Araştırmada elde edilen sonuçlar özellikle Türkçe yazında yer alan pek çok çalışmayı doğrular niteliktedir. Eğitim düzeyinin yükselmesi ile vasıf ve nitelik açısından istihdam edilebilme olanağı artan kadınlar, medeni durumları ve sahip oldukları çocuk sayısı gibi istihdam piyasasında karşılaştıkları ilk engellerle ekonomik bağımsızlıkları sayesinde mücadele edebilmektedirler. Ancak bunun tersi bir durumda, istihdam piyasasında insan onuruna yakışır çalışma koşullarına sahip olmayan işleri veya ev kadınlığı statüsünü tercih etmek başlıca seçenekler olmaktadır. Medeni durumun ise istihdama katılma kararı üzerinde bir belirleyici olmasının ardında yatan temel neden, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı geleneksel aile yapısının varlığı ile açıklanabilmektedir. Zira bekâr ve boşanmış kadınlar arasında yüksek düzeyde olan istihdama katılım oranları, evlilik ile düşme eğilimindedir. Literatür araştırmasından elde edilen bilgiler de, geleneksel ve toplumsal normların bu durumun temel sebebi olduğunun kanıtlayıcısı niteliğindedir. Bu anlamda Türkiye’de kadınların her zaman istihdama katılma kararı üzerinde bağımsız karar verici statüsünde yer almadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Yaş da medeni duruma benzer bir sonuç ortaya koymaktadır. Buna göre istihdama katılma oranlarında, otuzlu yaşların ortasına kadar bir yükseliş eğilimi görülmekte ancak ilerleyen yaş ile birlikte hâlihazırda aktif nüfus içerisinde yer alınmasına rağmen bu eğilim düşüşe geçmektedir. Hem medeni durum hem de yaş değişkenlerinden elde edilen bu sonuçlar, çocuk sahibi olma faktörü ile de açıklanabilmektedir. Özellikle ilgili yazında da sıkça bahsedildiği üzere bakıma muhtaç çocuk sahibi olmak (diğer haneîçi işlerin yanı sıra) kadın istihdamı üzerinde bir düşüş yaratmaktadır.

Sonuç olarak, araştırma bulguları kadınların işgücüne katılımını etkileyen çeşitli faktörler olduğunu göstermektedir. Gelecek araştırmalar açısından kadınların işgücüne katılma davranışını etkileyebilecek muhtemel diğer faktörlerin incelenmesi önemlidir. Bu kapsamda çocuk sayısının, hane halkı gelirinin, ebeveynlerin eğitim düzeyinin ve kadınların çalışmasına yönelik aile bireylerinin tutumunun kadınların işgücüne katılma davranışının açıklayıcı değişkenleri olarak sorgulanması uygun olacaktır.

KAYNAKÇA

Babalola, S. J. & Akor, M. (2013) “An Empirical Analysis of Labour Force Participation of Married Women in Adamawa State, Nigeria”, *Journal of Emerging Trends in Economics and Management Sciences*, Vol.IV, No:1, pp. 1-7.

Bora, A. (2012) “Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık”, *Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar*, Ed. Kenan Çayır ve Müge Ceyhan içinde, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, s. 175-187.

Doğan, B. B., Korkusuz, M. R., & Çelik, M. Y. (2011). “Diyarbakır İlinde Özel Sektör Bünyesindeki Kadın İstihdamının Analizi”, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(2), 1-24.

Durmaz, N. (2018). “Tamamlanmamış Devrimin Türkiye Yansımaları”, içinde, *Feminist Sosyal Politika: Bakım, Emek, Güç*, Der. Ç. Ünlütürk Ulutaş içinde, Nota Bene Yayınları, İstanbul, s.67-98.

Hosney, S. H. (2015) “Factors Influencing Female Labor Force Participation in Egypt and Germany: A Comparative Study”, *Master’s Degree Thesis*, German University in Cairo, Cairo.

ILO, (2020, January) “World Employment and Social Outlook: Trends 2020”, International Labour Office, Geneva.

Kızılgöl, Ö. (2012) “Kadınların İşgücüne Katılımının Belirleyicileri: Ekonometrik Bir Analiz”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 13(1), s. 88-101.

Mon, M. (2000) “Determinants of Female Labour Force Participation in Burma: An Empirical Analysis of Socio-Economic Survey Data”, *Assumption Business Administration College Journal*, Vol.XXI, No:1, pp. 1-17.

OECD (2020) “OECD Employment Outlook 2020”, https://read.oecd-ilibrary.org/employment/oecd-employment-outlook-2020_1686c758-en#page347 , (18.03.2021)

Özer, H. (2018) “Kadının Toplumsal Cinsiyet Roller ve Toplumsal Cinsiyet Roller Açısından Kadın Emeginin Değerlendirilmesi” *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 11(37-2), s. 295-333.

Özer, M. & Biçerli K. (2004) “Türkiye’de Kadın İşgücünün Panel Veri Analizi”, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3(1), s.55-86.

Palaz S. (2015). “The Reasons For Women's Labour Force Non-Participation: Empirical Evidence From Bandırma”. Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 13(3), s. 435 - 449.

Rami, G. (2018) “Trends and Factors Affecting to Female Labour Force Participation Rate in India”, Journal of Emerging Technologies and Innovative Research, Vol.V, No:11, pp. 903-910.

Toksöz, G. (2013). Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Kalkınma Ve İşgücü Piyasaları. Sendikacılık Akademisi Ders Notları 2 içinde, Türk-İş Yayınları, Ankara, s. 284-305.

TÜİK (2019) “İşgücü İstatistikleri Mikro Veri Seti 2019”, Türkiye İstatistik Kurumu, Ankara, s. 47.

TÜİK (2020) “İşgücü İstatistikleri: Ağustos 2020”, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Agustos-2020-33792> , (08.11.2020).

Yamak, R., Abdioğlu, Z., & Mert, N. (2012). Türkiye'de İşgücüne Katılımı Belirleyen Faktörler: Mikro Ekonomik Analiz. Anadolu University Journal of Social Sciences, 12(2), s. 41-58.

Yazıcı, A. M. (2018) “Medeni Durumun ve Eğitimin Kadınların İşgücüne Katılımına Etkisi: TÜİK Verileri Üzerine Ampirik Bir Çalışma”, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(2), 2018, s. 452-464.

WEF, (2019) “Global Gender Gap Report 2020”, World Economic Forum, Geneva.